

Bespreking van dr. K.J. Kraan,
"Heiliging, het hart van het heil".

Door ds. H. Smit, Barendrecht.

De behandeling van dit boek van dr. K.J. Kraan (voortaan met K. aangeduid) is indertijd door mij voorgesteld, omdat ik de hoop had, dat we door bestudering van het hier gebodene tevens zouden kunnen komen tot een verantwoorde dieptepeiling van de Charismatische beweging, waarvan K. een vooraanstaande vertegenwoordiger is. Op dit punt ben ik echter nogal teleurgesteld uitgekomen. K. biedt ons een druk en volgepropt werkje met tal van gedachten, waarbij diverse theologische stromingen - naar het mij voorkomt - als toeleveringsbedrijven van hulpstukken en verbindings-elementen dienst doen. De gedachtenlijn is niet zo duidelijk waarneembaar als men wel zou wensen! Dat maakt samenvatting, analyse en kritiek tot een moeilijke zaak. Nog moeilijker wordt de overstap van de persoon van K. naar het gedachtenkader van de Charismatische Beweging! Dat laatste is K. natuurlijk niet kwalijk te nemen. Hij spreekt voor zichzelf en pretendeert ook niets anders. Maar het feit van de teleurstelling blijft. Toch willen we pogen enkele lijnen te ontdekken in het door Springerigheid gekenmerkte geheel en daarbij toch ook nog enkele zaken aan te wijzen die voor de benadering van de Charismatische Beweging van belang zijn. We geven weer eerst een samenvatting, dan een kort analytisch tussendeel en tenslotte een beknopte kritiek.

I. SAMENVATTING

1. De heiliging van Jezus.

a. De vleeswording.

"Het Woord is vlees geworden..." (Joh. 1:14). "Vlees" moet volgens K. worden opgevat als aanduiding van de mens, die in de zonde gebonden en aan de dood vervallen is! Dat is af te leiden uit gegevens als Rom. 8:3 ("een vlees aan dat der zonde gelijk") en Hebr. 4:15 ("in alle dingen op gelijke wijze (als wij) verzocht"). Wil men immers dat "op gelijke wijze" serieus nemen, dan moet de aanvechting door het vlees als realiteit ook bij Jezus worden aangenomen. In Jezus ging God zelf met het rebelse vlees samenwonen. Jezus had de taak het vlees te overwinnen door alle zondige suggesties en verzoeken te weerstaan en hun kwartier te verlenen. In deze strijd-en-overwinning voltrekt zich zijn heiliging. Zijn vleeswording was zijn straf! (13 ev., 17, 18 ev.).

b. De heilige Geest als dominant.

Het genoemde "op gelijke wijze" brengt ook mee, dat we de kracht van Jezus' goddelijke natuur niet als beslissende faktor in het overwinnen van de verzoeken mogen laten gelden! Hij overwon door de overmacht van de Heilige Geest. Deze had (naar E. Irving) zijn residentie gekozen in Jezus' ziel, terwijl de duivel vanuit de wereld als zijn domein opereerde. Het vlees van Jezus is te zien als tussenterrein, aan duivel en wereld toegevalen ingangspoort, en als slagveld voor de strijd tussen Geest en duivelse machten (17). Men kan spreken van een radikalisering van de menswording (zo J. Veenhof in een door hem uitgegeven bespreking van K.'s boek in 'Gereformeerd Weekblad', jrg. 33, blz. 242). De "kenosis" (naar Phil. 2:7) gaat in feite zo diep, dat men Jezus in de visie van K. mijns inziens kan typeren met de beschrijving die antw. 127 B.C. van de aangevochten christen geeft, waarbij men moet aantekenen dat Jezus inderdaad en volkomen overwonnen heeft.

c. Jezus' lijden en sterven.

Op het vlees van Jezus rust de toorn van God en van het lam (52). Het vlees wordt gekenmerkt door angst voor de helse executie en door het krampachtig verweer tegen die angst. Zie het Gethsémané-gebeuren. De weg van Jezus' overwinning op het vlees is een unieke weg: Door een eindeloos Godsvertrouwen, dat zich in een al naakter geloof tot God wendde, overwon Jezus de angst en het vlees en zo overwon de Geest in Hem (27 ev. met citaat Hebr. 5:7 evv., 51). In het kruis komt de grote vervulling van de strijd waarin enkele lijnen samenkomen:

(1) De executie van het vlees gedurende de drie uren duisternis.

Deze executie wordt aan satan toegekend (waarop K. later is teruggekomen), die het voor hem waardeloos geworden tussenterrein in woede vernietigt, waarmee hij zijn eigen nederlaag bezegelt!

(2) De voltooiing van de overwinning op het vlees is de volkomen "naakte" overgave aan de Vader.

(3) De voltooiing van Jezus' heiliging, d.w.z. van zijn toewijding aan de Vader als diens getrouwe Bondspartner. Vrij-geworden van het nu geëxecuteerde vlees bereikt Jezus zijn vervolmaking als Gods bondgenoot, tevens als onze Hogepriester (naar Hebr. passim) en als onze vertegenwoordiger.

d. Jezus' verzoenend bloed.

Het sterven van Jezus krijgt bij K. nog een verdere opvallende belichting. Nadat gedurende de drie uren duisternis het vlees is geëxecuteerd, breekt op Jezus' roep het licht van Pasen op Golgotha door. Zie de gebeurtenissen bij Jezus' sterven (Mrc. 15:37-39). Het kruis is verhoging (naar Job 3: 14...). Hier is samenhang met K's kijk op het offer... "In dit vergoten bloed geeft de mens zich prijs om door de dood van zijn oude leven te komen tot een nieuw leven voor God en de mensen". Men denke ook aan de waardering die K. heeft voor Wiersinga's beklemtoning van de levensfunctie van het bloed! Dominerend is hier niet de uitstorting van het leven in de dood, maar juist het vrij-komen van het leven uit de gebondenheid aan het vlees tot de door God gewilde bestemming! Een positieve separatie! Vandaar de enorme nadruk op de vernieuwende kracht van Jezus' bloed, dat in de hemel tegenwoordig is! Jezus' sterven wordt hier tot een geleiding van het zich doorzettende passie-gebeuren (53, 65, 35, 38, 39 ev.)!

2. Onze heiliging.

a. Toen en nu.

"Wij zijn met God verzoend door de dood van zijn Zoon, toen wij nog vijanden waren" (Rom. 5:10). Dit mag evenwel niet leiden tot een "fatale objektivering". De verzoening is pas effectief, als het herstel in de positie van Gods getrouwe bondgenoten zich door de kracht van de Geest in ons leven openbaart. Het incorporatieve van het "in Christus" moet als levende éénheid met Hem openbaar worden en mag niet worden verschraald tot een rechtspositie (102, 101, 133 ev.).

b. Leven vanuit Christus' overwinning.

Jezus streed als onze representant onze strijd tot de overwinning toe. Zijn overwinning mag in onze strijd van nu het uitgangspunt zijn. Bij al het procesmatige van de agogische aanpak moet het volmaakt-zijn in Christus, dat vanaf onze wedergeboorte door de Geest in ons present is, met nadruk worden gesteld. En gevierd! (30 ev., 46 ev.). De werkelijkheid van het "nu reeds hierboven".

c. Dynamische analogie vanuit de Geest.

Ons zijn in Christus is tevens een zijn in de Heilige Geest, die in Hem en ons dezelfde heiliging voltrekt (92). De Heilige Geest doet hetzelfde in ons als in Jezus(85). Het leven van de

heiliging voltrekt zich in het telkens opnieuw overgeven van het vlees in de dood. En van ons bloed, onze "ziel", in een medeofferen in en met Jezus (135).

d. De eeuwigheidskategorie als verbindingsstuk.

Ook K. ondervindt de zwaarte van het probleem, hoe het volbrachte verzoeningswerk van Christus (bijv. naar Rom. 5:10) zich verhoudt tot wat zich hier en nu in ons leven realiseert en realiseren moet van het herstelde en vernieuwde leven. Hij vreest een fatale objektivering, waarbij het verleden geldt ten koste van onze levenswerkelijkheid. Hij vindt de oplossing in een ietwat barthiaanse wending, waarbij termen als "eeuwige verlossing" (Hebr. 9:12) en "eeuwige Geest" (Hebr. 9:14) een rol spelen. "Eeuwig" zet een gebeuren niet buiten de tijd maar geeft wel aan, dat dat gebeuren (de verzoening) machtig is om alle tijden met zijn kracht en dynamiek te vervullen. Zo is de verzoening van bijna 2000 jaar geleden heden present om in ons gestalte te verkrijgen. Het "verleden" is machtig en mag niet door de naad van objektivering van ons heden gescheiden worden (103 ev., 134).

e. Geen naad tussen rechtvaardiging en heiliging.

Het ligt geheel in de lijn van het voorgaande, als K. de reformatorische visie op de rechtvaardiging als Gods rechterlijke vrijspraak van de gelovende goddeloze sterk betreurt. De strenge apartstelling van de rechtvaardiging heeft de levensheiliging in feite altijd afgeremd! K. betoogt dan, dat ook in Rom. 1, 3-4 niet op zulk een rechterlijke vrijspraak door God wordt gedoeld. Het gaat ook hier om de trouw van God aan zijn eens gekozen opzet om samen met de mens als zijn bondgenoot de aarde met sjaloom te vervullen (10). In deze trouw gaat God tot het uiterste en opent -tegenover de vergeefse poging der joodse wetsgetrouwheid - de weg van het "in Christus" en van de geloofsovergave om zó van afvalligen weer trouwe bondspartners te maken. Rom. bedoelt stellig niet het geloof te "bevrijden" van de momenten van levensvernieuwing (zie Rom. 4:3 met citaat Gen 15:6!) en al evenmin aan te geven dat het vernieuwde leven altijd met een expliciete vrijspraak-ervaring zou moeten starten. Er is in het werk van de Geest grote vrijheid en veelvormigheid! Ook hier valt een naad weg, namelijk tussen rechtvaardiging en heiliging! (66-78).

f. Glorifikatie.

Op grond van gegevens als 2 Kor. 3:18 ("...wij...veranderen naar hetzelfde beeld van heerlijkheid tot heerlijkheid ...") betoogt K., dat de beloofde eschatologische heerlijkheid zich reeds heden realiseert - "realising eschatology". De heiliging als toewijding aan God brengt ook het delen in de glorie. Hier volgt een verwijzing naar de Tabor-belevenis van Oosterse mystici maar ook naar het 'gewonere', waarbij toch de omgang met Jezus een weerglans teweeg brengt, die reeds nu bij alle "zuchten" (Rom. 8:18 evv.) het leven 'in het zonnetje' en 'in de gloria' zet (104 evv.).

3. De heiliging van de wereld.

a. Bondgenoten van God.

Het is zinvol even te herinneren aan de definitie, die K. geeft van Gods gerechtigheid: Gods trouw aan het met de mens gesloten verbond om samen de aarde met sjaloom te vervullen (10). Van belang is ook de verwijzing naar het feit, dat K. zich aansluit bij de gedachte, dat reeds de schèpping als een exodus moet worden gezien: bevrijdende overwinning van God op de duistere machten! In Christus worden we weer opgenomen in die aloude strijd, waarin Jezus de beslissende overwinning heeft behaald... wij strijden vanuit zijn overwinning (151 onder II 3).

b. Engagement geboden.

Kol. 1,20 betreft "alle dingen" in de verzoening die God door Christus heeft gewerkt en Kol. 2,15 laat de kosmische dimensie van het verlossingswerk zien door te wijzen op het "ontwapend zijn" van overheden en machten en op de totale overwinning van Christus. Aan dat opleggen van zijn pacificatie aan de machten hebben wij door de Geest deel te nemen (Rom. 16,20 "de verplettering van satan onder ónze voeten") (117 ev).

c. Sjaloom is ook "santé".

In een serius-speelse analogisering van het Israëlitische "sjaloom" en ons "santé" (gezondheid!) worden ook ziekte en zwakheid betrokken bij de strijd tot vervulling van de wereld met sjaloom. Ziekte e.d. behoren bij de oude wereld, die van chaosmacht en vlees (151 onder II 3, 26).

d. Fasering.

Wel verloopt het werk van Jezus en zijn Geest in twee fasen. Het heden wordt gekenmerkt door: (1) blijvende strijd tussen Geest en vlees; (2) een maat van het geloof (waarmee negatief wordt bedoeld, dat het geloof in zijn ingezonkenheid de doorwerking van de sjaloom kan verhinderen); (3) het kader van de wereld die in het boze ligt; (4) het kader van vergankelijkheid (1 Kor. 15,53; (5) Jezus' lichamelijke afwezigheid. Maar binnen dit kader oefent Jezus álle macht uit en verrast ons met momenten van "realising eschatology" (110).

e. Geen "interimsgedachte", geen monopolisering van het "hoop-moment."

De erkenning van de fasering (d) mag niet leiden tot de gedachte van een "interim", waarin de geloofsverwachting op het einde is gericht, maar de realisering van het eschaton in ons heden wordt uitgesloten. Pezwaar is er tegen de typering van de Heilige Geest als interimsgave (H.N. Ridderbos naar Rom. 8,26), die ons in de "tussentijd" tehulp komt, alsook tegen de gedachte, die het hopen tegenóver het aanschouwen als samenvattende typering voor onze huidige bedeling naar voren brengt (J.P. Versteeg naar Rom. 8; 2 Kor. 1,22; 2 Kor. 5,6). Een dergelijke typering is zinvol voor de onder d genoemde beperkingen, maar niet als typering voor de realiteitsgraad van het werk van de Geest in ons heden (108, 109, 113 evv.).

f. Heiliging der structuren.

Bij de nadruk op het radikale, op het hárt-voor-God, vergete men ook de struktúren niet. Cyrus is Gods Gezalfde (Jes. 45,1), waarbij niet aan zijn persoonlijke toewijding, maar wel aan de gerechtigheidsstructuur van zijn regering wordt gedacht. Zo verwerpe men ook bijvoorbeeld de medische dienst niet, wanneer de artsen niet geloven, maar men vrage binnen deze structuur naar het ethos van de rechtvaardige en men strijde voor het aanbrengen van de ware dieptedimensie in het werk, zoals deze door de Heilige Geest gegeven wordt (123, 125).

g. Theologie van de glorie.

Funest is altijd weer gebleken de theologie van het "nog niet", daar zij in feite wel het kruis stelt, maar de paasglorie negeert. Zij heeft altijd weer gediend ter rechtvaardiging van de ingezonken maat van het geloof. Waar dat geloof opbloeit en uit Christus' overwinning leven gaat, daar geeft God talrijke vóórvullingen en daar is inderdaad sprake van een "realising eschatology". Men werke gelovig vanuit de levende gemeente-kernen waar de Geest heerst (zo bijvoorbeeld Taizé) (142-146).

II. ANALYSE.

In dit gedeelte zullen we trachten te komen tot een nadere aanwijzing van enkele hoofdlijnen. Daarbij zal het ons meer gaan om de ordening dan om volledigheid!

1. Overheersing van het dynamische moment.

a. Jezus' persoon en werk.

K's gedachte over de vleeswording impliceert, dat de aloude strijd tussen de Geest Gods en de satan binnen de palen van Jezus' existentie wordt geconcentreerd. Jezus is de trouwe partner van de Geest, die in zijn ziel resideert. Zijn vlees staat geheel in dienst van satan en diens toeleg. Op het vlees rust de onverzoevende en onverzoeulijke toorn van God en van het Lam. Het gaat dan ook zijn executie, om niet te zeggen liquidatie, tegemoet. Op Jezus zelf rust niets anders dan Gods liefde (56, 89 punt 7,8). Wat is Golgotha anders dan een doortrekken van de aangegeven lijnen: Voltooi de overwinning en vervolmaakte heiliging van Jezus enerzijds, liquidatie van zijn vlees anderzijds? Dominerend is het motief van de overwinning in de heiliging en van de heiliging in de overwinning. Satan en vlees zijn de verslagenen!

Er is in deze opzet geen ruimte voor andere motieven. Het is dan ook opmerkelijk, dat termen als "verzoening" en "losprijs" ('lutron Mt. 20,28) in feite van hun schuld-achtergrond worden losgemaakt en overgebracht in de dynamiek van de beweging naar herstel en bevrijding (43). Zo moet ook het schuldoffer "vooral" dienen tot nieuwe toewijding (59). Ook "vergeving" wordt gedynamiseerd (37). Kortom, het dynamische overwinningsmoment wordt de overheersende achtergrond, die de kleur van "verzoening door de dood van Gods Zoon", "schuldoffer", "losprijs" etc. gaat bepalen. Herinneren we nog even aan het feit, dat in het bloed van Christus het vitale element en dus wéér het dynamische overheersend wordt en het moment van "zondebedeking" geheel naar de achtergrond dringt!

b. De "via salutis" (weg des heils).

Ook over de "de weg van de toeëigening van het heil" valt in het kader van dit hoofdstukje het één en ander te zeggen. De overheersing van het dynamische moment betekent in dit verband, dat het rechterlijke moment - de rechtvaardiging van de zondaar -, zoals de geloofsleer daarvan sprak, wordt teruggedrongen ten gunste van de factische levensvernieuwing en -bevrijding. Het is immers niet van eminent belang, dat de vrijspraak expliciete wordt gehoord! Op allerlei wijze kan de levensvernieuwing inzetten. Ook de rechtvaardiging zélf wordt gedynamiseerd. God máákt afvaligen via de weg van het geloof (dat vol is van heiligingsmomenten) tot getrouwe bondgenoten (I 2 e). Het is van belang hier op te merken, dat K ons als het ware een negatieve pendant van zijn dynamische opzet te horen geeft, als hij opmerkt, dat de zondenvergeving (nu in de eigenlijke "ouderwetse" zin opgevat) de veronderstelling is van heel de eredienst, maar niet door het offer verwórven wordt (35). Is zij daarmee dan ook niet als centraal thema in het christelijk geloof (strikt genomen) vervallen? Om vervolgens gedynamiseerd terug te keren?

c. Hoop en realiteit.

Tenslotte zien wij de overheersing van de dynamiek van overwinning en bevrijding in de sterke beklemtoning van de "realisering eschatology". Nu prevaleert deze dynamiek sterk boven het "statische" element van hoop en verwachting. Wat geloofd wordt moet hier en nu ook worden aanschouwd. Op enkele nauwkeurig omschreven beperkinge na - zie I 3 d.

2. Kortsluiting tussen Christus en christen.

a. Aanslag op het unieke van Jezus' persoon.

Wij verwijzen naar I 1 b, waar werd gesteld, dat de verregaande uitschakeling van Jezus' goddelijke natuur als faktor in zijn strijd en de nadruk op de overmacht van de Heilige Geest opvallende gevolgen hebben voor de christologie. Wanneer men het genoemde in verband brengt met K's gedachten over de vleeswording,

dan staat in Jezus een mens voor ons, die uit de kracht van de Geest de strijd tegen zijn vlees te voeren heeft, zij het dan ook, dat de vervulling met de Geest bij Hem "zonder maat" is. Maar... is de Christus hier in feite nog iets anders dan de geradikaliseerde christen?

b. Aanslag op het unieke van Jezus' werk.

Hier verwijzen we naar II 1 a. Het vlees van Jezus wordt op Golgotha geëxecuteerd. In zijn bloed, zijn "ziel", gaat Hij de paasglorie binnen. Hier komt een ernstige vraag naar voren, waarbij we zouden willen verwijzen naar antw. 42 HC.. Is het sterven van Jezus nog iets anders dan het afsterven van de zonden en een doorgang tot het eeuwige leven, zij het dan ook in een oneindige verdieping en in een grootse dynamiek van strijd en overwinning? Is Hij ook hier nog iets anders dan de geradikaliseerde christen?

c. De "verhoging" van de christen.

Waar het unieke van de Christus wordt bedreigd, daar komt de christen omhoog! Bij alle te waardenen erkenning van onze afhankelijkheid door K blijft toch het feit, dat het werk dat wij heden als "extensies" van Christus verrichten hetzelfde werk is als wat Hij eenmaal als onze representant heeft verricht! Uit zijn kracht en Geest.. stellig! Maar...hetzelfde werk! (104). Wederkerige representatie! Vandaar... (zie I 2 c).....

De Heilige Geest doet hetzelfde in ons als in Hem en voltrekt in ons dezelfde heiliging als in Hem.... . Onze heiliging is concreet in het telkens opnieuw overgeven van ons vlees in de dood en van ons bloed, onze "ziel", in een mede-offeren in en met Christus!.. Het unieke (!! HS.) van Jezus' geven van zijn leven als losprijs voor velen wordt voortgezet in Petrus en Paulus, in Franciscus van Assisi en Willem van Oranje, in Wilberforce....en in Martin Luther King! (96) Een grote nivellering van het onderscheid tussen Christus en christen, zowel wat betreft de persoon als wat betreft het werk en de ambtsdienst. Men vraagt zich af, of de soms zo krampachtige eis van charismatische krachttoefening, zoals die vanuit Pinkstergroepen vernomen wordt, niet althans mede op de bedenkelijke pijler van deze nivellering rust.

De verwantschap van het nu besproken onderwerp met II 1 komt duidelijk naar voren. Wat is het gevolg als men Jezus Christus zet op de monorail van het dynamische!

III. KRITIEK.

Ook in dit onderdeel willen we ons tot enkele hoofdpunten beperken. We laten een massa details onbesproken, niet omdat ze onbelangrijk zijn, maar omdat we niet in een bijkans oeverloze zee willen belanden.

1. De vlees-wording van het Woord.

a. De situëring van Jezus' vlees.

Wij zouden K de vraag willen stellen, wie of wat in het vlees van Jezus het handelend subjekt, het "agens", is. Satan? Neen! Daarvoor wordt het vlees veel te "persoonlijk" getekend en is het ook te zeer een zelfstandig voorwerp van Gods toorn. Jezus zelf dan? Neen! Jezus' zondeloosheid wordt door K vastgehouden en dat betekent, dat Jezus zelf pas naar voren komt in de reaktie op wat het vlees Hem als verleiding voorhoudt. Ten aanzien van Jezus zelf is het vlees - om een oude term te gebruiken - typisch anhypostatisch en toch is het als voorwerp van de toorn van het Lam een sterk "persoonlijke" tegenstander.

K gebruikt op zijn standpunt terecht termen als "samenleven" en "zich laten bekleden" (14). Maar... kán dit alles nog eerlijk ondergebracht worden bij het uitgangspunt in Joh. 1,14 "Kai ho logos sarx egeneto (!)...". Wérd Hij zijn "medebewoner" of zijn "mantel"? Hoe kan deze zelfde Jezus ons zijn "sarx" (!) en zijn "haima" voor-

houden als de ware spijs en drank tot het eeuwige leven (Joh. 6, 53)? Of mag men dáár doen wat bij Joh. 1,14 niet mocht van K, namelijk "sarx" opvatten als term voor de menselijk-lichamelijke konstitutie zónder de zonde-notie? Het geheel blijft zeer onhelder en strijdig met duidelijke Schriftgegevens.

b. Verzoeking pas reëel door het vlees?

"Hoe kan Hij met ons solidair zijn" als Hij in zijn mens-zijn aan geen werkelijke innerlijke verzoeking en aanvechting was blootgesteld? (citaat Barth, 19). Vereist het "op gelijke wijze" (Hebr. 4,15) niet een opvatting van de vleeswording zoals K ons die voorhoudt?

(1) In het citaat van Barth zit een spekulatief element: Verzoeking pas reëel door het vléés met zijn aanvechtingen. Hoe dan te denken over de toch wel zeer reële verzoeking van Adam (Gen. 3)? Veronderstelt deze geslaagde (!) verzoeking dan ook bij Adam reeds het zóndige vlees? Nog wel vóór de zondeval? Met een bevestigend antwoord op deze vraag zouden we de Schrift geweld aandoen (zie Gen. 1; Rom. 5,12).

(2) Laten we bedenken, dat de zonde in zúlk een mate harmoniebreker is, dat zij er de oorzaak van kan zijn, dat twee lijnen van volmaákte heiligheid (!) in onderling konflikt geraken! Was de inzet van de verzoeking in Gethsémané niet deze, dat Jezus in heiligheid moest opofferen wat Hij - eveneens in heiligheid! - boven alles moest begeren, namelijk de genieting van Gods goedertierenheid die beter is dan het leven (Ps 63,4)? Moeten wij werkelijk tot het zóndige vlees onze toevlucht nemen om deze verzoeking "reëel" te maken?

(3) Maar kunnen de Hebreëën en wij, wanneer we sterke aanvechtingen ondergaan in een situatie, waarin we het kreaturelijke én geheiligde verlangen naar leven en goede dagen (1 Pt. 3,10) moeten opofferen op het altaar van het lijden-om-Christus' wil, niet dankbaar zeggen, dat dit de verzoeking is die Jezus voor ons heeft doorstreden? Dan hebben we daar het "op gelijke wijze" zonder dat we erover dénken op de wijze van K een gelijkheid te forceren van de positie van Jezus in de verzoeking én de onze op het punt van het zondige vlees!

2. Jezus' offergang.

a. Verzoening door de dóód of.....door het léven?

Met de gedachte van K over de vleeswording staat of valt ook zijn beschouwing over Jezus' lijdensgang. Toch willen we deze zaak nog van een andere zijde benaderen. Is het - zákelijk gezien - wel eerlijk, als K vasthoudt aan Rom. 5,10, waarin staat, dat wij met God verzoend zijn door de dood van Zijn Zoon? Het bloed van Jezus krijgt bij K immers een vitaal-dynamische betekenis en is in overeenstemming daarmee als léven en levenskrácht te typeren. Het sterven van Jezus is bij K nog slechts een geleidend element op de weg naar de paasglorie. Maar ook in Openb. 5 vinden we - naast een bredere zeggingswijze in vs. 9 - in de vss. 6 en 12 het woord "geslacht" als een typering van het heilswerk van Christus als het Lam Gods! Weer een typering naar een niet-essentieel moment? Moet men niet eenvoudig stellen, dat het slachten van het offerdier níet een vrij-komen van het bloed als levenskracht dient (waaruit en waarván vrij?), maar te typeren is als de uitgieting van het leven, de "nephes", in de dóód? Verzoenend bloed en verzoenende dood zijn één in betekenis!

Verder zegt Lev. 17,11c, dat het bloed door de "nephes", "ziel", verzoening kan doen over "uw zielen". De ene "nephes" vóór, óver, óp de andere. Verzoening door een pláátstervend sterven! Men zie de instruktieve beschouwing van Ds. C. Vonk over Israëls offerthoora in "De Voorzeide Leer", Ib, blz. 18 evv..

b. Niet met één woord spreken!

Aan het voorgaande wil ik een waarschuwing verbinden tegen het exclusieve gebruik van het begrip "representatie" of "vertegenwoordiging" om de relatie tussen Christus en ons te typeren. "Representatie" geeft goed aan, dat wij in Hem begrepen zijn en dat het zijne het onze is, maar het schakelt ons om zo te zeggen te veel over de gehele linie met Christus parallel! Het houdt geen rekening met wat we als heilzame dwarsliggers zouden kunnen typeren. Toelichting: Vooral bij het toewijdingsoffer bij uitstek, het brandoffer, kan men zeggen, dat de offeraar in zijn "mincha" zichzelf geeft. Maar deze op God gerichte beweging wordt ómgekeerd, als de priester als Gods vertegenwoordiger het bloed rondom het altaar sprenkelt (Lev. 1,5 in verband met Lev. 17,11). Het bloed komt te staan in een "tegenóver" met de offeraar om diens schuld te bedekken! Dit brengt ons ertoe ook in het offer van Christus niet te blijven staan bij de lijn van toewijding en heiliging, waarin wij in Hem zijn opgenomen, maar ook dat "tegenóver" te erkennen en daarmee in overeenstemming kernwoorden als "verzoening", "schuldoffer", "losprijs" in hun eigenlijke betekenis, dwz. gezien tegen de achtergrond van zonde en schuld, te laten staan. De "satisfactio vicaria"! De alleenheerschappij van het dynamische overwinningsmoment moet worden doorbroken, al mag dit moment als zodanig worden erkend - zie de "Leeuw uit de stam Juda, die overwonnen heeft" in nauwe verbinding met het "Lam, staande als geslacht" (Openb. 5,5-6).

3. Ons nieuwe leven.

a. Het verband met de beschouwingen over persoon en werk van Jezus.

Welke invloed hebben K's in het voorgaande besproken beschouwingen op zijn uiteenzettingen over onze levensvernieuwing? Of moet men aannemen dat beide gedachtenreeksen los verkoopbaar zijn? Dat laatste stellig niet! Ik wil enkele punten onder verwijzing naar II 2 kort aanstippen:

(1) Als in Jezus het Zoonschap als bepalende faktor wegvalt ten behoeve van de overmacht van de Heilige Geest, dan valt dat Zoonschap ook weg als afstandbewarende faktor en kunnen wij vanuit datzelfde (Pinkster) Geest-motief gemakkelijk komen tot een onbeperkte identifikatie van christen en Christus.

(2) Als het dynamische overwinningsmoment tot alleenheerschappij komt in onze beschouwing van Christus' werk en van onze relatie tot Hem (het "in Christus), dan worden bijzonder gemakkelijk alle geloofsvragen herleid tot de ene vraag, in hoeverre de overwinnaarskracht van Christus zich in mijn leven op identieke wijze als het ware herhaalt.

(3) Wanneer omgekeerd het Zoonschap onze houding tegenover Jezus daadwerkelijk bepaalt en wij het volstrekt-unieke van zijn verzoenend werk (voor ons en in onze plaats) erkennen, dan zullen we met meer onderscheiding spreken over het eigene van zijn ambtsdienst en het eigene van de onze en ook meer letten op de tijden en gelegenheden in de volvoering van het heilsplan van God. Ook in dit opzicht zullen we afleren met één woord te spreken!

b. Rechtvaardiging door heiliging opgeslokt?

De vrijspraak van de goddeloze, die zijn geloof richt op God en Christus, behoort explicite gehoord en explicite beleden te worden! Een pendant van het eveneens explicite te belijden 'tegenóver-moment' in Christus' offer (zie 2 b)! K ontzegt aan Paulus in feite het recht om in het citaat van Gen. 15:6 een eigen accentuering aan te brengen en Abraham's geloof te typeren als een vertrouwen op de God, die leven werkt, ook waar Abraham met Sara slechts dood (verstorvenheid) te 'bieden' heeft. Vertrouwen in de 'sprong' van Gods macht over eigen onmogelijkheden heen (zie ook Rom. 4:17 evv.). Door dat geloof staat hij recht voor God, terwijl hij toch voor de realisering van

Gods heilsplan geen 'bruggehoofd' kan bieden! Dit motief vindt nu op een buitengewone wijze vervulling: Door het geloof staat de goddeloze recht voor God, terwijl hij toch in zichzelf geen aanknopingspunten biedt voor het heil! Vertrouwen op God die de genadesprong maakt over onze moeilijkheden heen. De vrijspraak! En dat tegenover de krampachtige bruggehoofdijver van het judaïsme! Tussen zondestaat en recht-staan-voor-God ligt de vrijspraak op het geloof en niet een eigengebouwde brugverbinding! Dit behoort expliciete voor ons geloofsoog te staan...als een punt-van-terugkeer en een punt-van-uitgang. Van terugkeer: Als we gezondigd hebben (I Joh. 1:7,9; 2:1; Mt. 6:12) hebben we de vrijspraak nodig als een sprong van Gods puren genade, die in onze eigen levensbouw geen pendant heeft maar aan alle bouw voorafgaat.

Van uitgang: Waar het geloofsbewustzijn van puur-genadige kwijtschelding niet aanwezig is, daar verkrampst het leven in liefdeloosheid (Luk. 7:47).

Zoals de verzoening een plaats had binnen het kader van de offerhandeling en zoals in Christus' offer het 'tegenóver' een onmiskenbare positie bekleedt, zo behoort ook Gods genade-vrijspraak zijn gemarkeerde plaats te behouden, ook in het leven van het geloof!

Laten we God danken, dat ons geloof rust mag vinden vèr buiten het bestek van de in ons leven gerealiseerde heiliging in een terugval op Gods pure genade in Christus!

c. Realisatie van het eschaton en glorifikatie?

Wat wij "in Christus" hebben - door het geloof - reikt niet alleen naar achteren, maar ook in ons heden en naar voren toe vèrder dan wat we in ons leven aan realisering zien. Ik zou K. willen vragen of het hebben-in-geloof-en-hoop eigenlijk ook wel meetelt! De these, dat de Heilige Geest in ons hetzelfde doet als in Christus, dient te wijken voor de eerbiedige erkenning dat de Geest een ieder in het bijzonder toedeelt, gelijk Hij wil (I Kor. 12:11)... een woord dat mijns inziens niet alleen in het horizontale vlak van de momentane omgang der geschiedenis zijn toepassing behoort te vinden! Van krampachtigheid moeten wij ons vrij houden (Zie a 3). Paulus kan stellen, dat God ons mede opgewekt heeft (met Christus) en ons mede een plaats gegeven heeft in de hemelse gewesten in Christus Jezus (!), en laat daarmee de volheid zien van wat wij in Christus hebben (Ef. 2:6). Anderzijds kan hij zijn uitgangspunt nemen in onze situatie en de Heilige Geest typeren als 'eerste gave', die ons doet zuchten in pijn-en-hoop naar de vervulling in de verlossing van ons lichaam (Rom. 8:23). Als K stelt, dat in de eerstelingen de oogst definitief begonnen is en voor God tegenwoordig gesteld (109, citaat J.P. Versteeg), dan zouden wij hem naar de zin van dat "voor God tegenwoordig" willen vragen en hem verder vriendelijk willen verwijten dat hij in zijn redebeleid hier rechtstreeks tegen Paulus inroeit, daar Paulus hier niet het "reeds" maar juist het "nog niet" benadrukt en alle accent legt op de verwachting! Zie ook J. Veenhof in een bespreking van K's boek in "Gereformeerd Weekblad", jrgng 33, blz. 321 evv.

Wie zo de 'geloofsmarge' en het 'realiteitskader' - bij de erkenning van onderlinge verbondenheid - weet te onderscheiden en daarbij bevrijd is van de krampachtige eis van 'dynamische identiteit' met Jezus, die zal geen behoefte hebben aan de typisch-barthiaanse eeuwigheidskonstruktie (zie I 2 d).

d. De band tussen verwachting en werkelijkheid.

K stelt eindverwachting en hoop-voor-het-heden sterk tegenover elkaar. Dat is tegelijk de tegenstelling tussen wat zich nog niet en wat zich reeds wèl realiseert. In feite zitten we hier ook weer met een valse tegenstelling.

K ziet bijvoorbeeld het dansen van de martelaren in triomf over de dood als een voorbeeld van 'realising eschatology' (115). Maar... de triomf der martelaren vond toch haar plaats op het 'brugdek', dat

naar achteren zijn pijler had in de opstanding van Christus en naar voren in de ons beloofde opstanding. Zij is niet los verkoopbaar en blijft voor de ongelovige, die slechts zijn ógen heeft, een onbegrijpelijke verborgenheid! Het is niet anders dan de door het gedénken gesteunde eindverwachting (!), die in het heden van het 'nog niet' de greep doet naar het verleden en de toekomst die van óns zijn ... in Christus (I Kor. 4:22). Men moet - zie c - onderscheiden zonder te scheiden!

3. Heiliging van de wereld.

a. Ziekte en dood.

In deze wereldbedeling blijft het kader van de vergankelijkheid gehandhaafd volgens K. Wij bevinden ons in de eerste fase van Christus' bevrijdingswerk! Ziekte ed. behoren evenwel bij de oude wereld. Is dat de wereld van het demonische, waarin Gods schepping reeds als exodus (bevrijding) verschenen is? Is het van hieruit mogelijk de ziekte zo hard en scherp in demonische kontekst te plaatsen? En is de dood dan mogelijk een kreaatuurlijk gegeven, door God geheiligd tot een weg van afsterving van het vlees? Vragen!! Is de fasering van K (I 3 d) niet gebouwd op speculatie, gezien in het licht van zijn eigen keus voor dynamiek en realisering? Waarom te velde tegen ziekte en niet tegen vergankelijkheid?

b. Structurenheiliging.

In dit onderdeel (zie I 3 f) ziet men de emancipatie van de Charismatische Beweging ten opzichte van de pinkstergemeente met haar Geest-ervarings-isolement. Opmerkelijk is de waardering voor de medische dienst, als daarin maar het ethos van de rechtvaardige beheersend is! Toch is het weer de vraag hoe men de gedachte van de dynamische identiteit met Christus met die van een anoniem christendom kan verbinden! Speelt hier bij de gereformeerde K mogelijk nog Kuyper's Gemene gratie een rol, zij het ook sterk gemoderniseerd?

c. Theologie van de glorie?

Men zie hiervoor 2c. Als immanente kritiek is toch wel op zijn plaats een verwijzing naar de door K geponeerde fasering (I 3 d). Daarin zit een enorme beperking opgesloten en wordt in feite ook erkend, dat wat wij 'in Christus' hebben-door-het-geloof de realiseringsgraad van het heil in ons heden verre overtreft! Is het debat over de glorie niet een gevecht in een binnenzee? De beperking is er immers toch! Verder zij verwezen naar wat in 2 c is opgemerkt over Rom. 8.

We eindigen. Met het gevoel dat we maar wat bloempjes geplukt hebben van deze volgeladen bloesemboom! Maar we hopen is K toch in onze bespreking tot zijn recht gekomen en zijn er ook wat dingen naar voren gebracht, die - afgezien van K's boek - enige hulp kunnen bieden bij de studie!